

2. Browning Robert 2004 - Browning Robert. Η ελληνική γλώσσα μεσαιωνική και νέα. - Εκδόσεις Παπαδήμα. Αθήνα, 2004. - 299 σ.
3. Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας 1999 - Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας 'Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο. Αθήνα, 1999. - 437 σ.
4. Macridge 1987 - Macridge. Ρ.Η Νεοελληνική γλώσσα. - Εκδόσεις Πατάκη. Αθήνα, 1987. - 531 σ.
5. Νέα έγκυκλο παιδεία. Τόμος 4 2005. - Νέα έγκυκλο παιδεία. Τόμος 4. - Μαλλιάρης. Παιδεία. Α.Ε., 2005. - 703 σ.
6. Τριανταφυλλίδης 2005. - Τριανταφυλλίδης Μ. Νεοελληνική γραμματική της δημοτικής. - Θεσσαλονίκη, 2005. - 455 σ.

SUMMARY

One of the most actual issues of modern linguistics of Greek language is the problem of orthography which is studied in the article. The author gives the full description of the history of development of the orthography of Greek language, starting from ancient times till nowadays. The researcher shows all the stages of formation of monotonic system of the language from polytonic. Scientific works of the most famous linguists were analyzed in this research. In the scientific paper the author also studies the work of the most famous linguist of the XX century M. Triandafillidis and his contribution in the development of the linguistics of Greek language.

81.053.16

Вікторія Канна

ВИКОРИСТАННЯ ТОПОНІМІВ ЯК ЗАСОБІВ УВИРАЗНЕННЯ

Розглянуто кілька умов функціонування топонімної лексики у побутовому та художньому мовленні, за яких можливий розвиток конотативних співзначень. Показані деякі лінгвістичні механізми їх формування. Привернуто увагу до розбіжностей в узуальному й індивідуально-авторському підході до імені як засобу виразності.

Останнім часом помітно зросла увага лінгвістів до використання власних імен в художній літературі, де, як правило, зображені люди і їх вчинки в реальних або вигаданих обставинах. Тому, як відзначають багато дослідників, немає нічого дивовижного в тому, що в літературній ономастиці основним предметом дослідження є антропонімія. Але і топоніми теж широко використовуються в художній літературі. Дослідження виразних властивостей власних імен має давню традицію, проте робіт, присвячених топонімії в літературних творах, значно менше (найбільш відомі – праці Ю.Карпенко). Особливо цікаве те, що іноді частіше, ніж в своєму прямому значенні, топоніми використовуються в

художній літературі в різних переносних значеннях. Тоді вони виконують інші, невластиві їм як певному розряду власних імен, функції. Це ж явище все частіше виявляється в письмових текстах, які не можна вважати літературно-художніми, і в усній мовній практиці. У даній статті, не дивлячись на те, що частина ілюстрацій узята з художніх творів, йдеться про деякі функції топонімів в письмовій і усній мові взагалі.

У даній статті йдеться про деякі функції топонімів в письмовій і усній мові взагалі. А основна увага обернена на умови, в яких формується конотативний ореол семантики топонімів і виразні властивості топопоетонімів. Вторинному використанню топонімів (у будь-якій функції) завжди передує період в історії цивілізації, культури і мови, в який названий даним топонімом первинний об'єкт набуває широкої популярності. Причому, чим значніше ця популярність, тим більше вірогідною стає можливість вторинного використання топоніма.

Конотативна здатність топонімів є важливим чинником, що зближує властивості власних імен з властивостями прозивних. Конотативна топонімія формується в контекстах, що мають естетичну спрямованість при виконанні топонімічною лексикою оціночно-характеризуючої функції. Особливий інтерес для ономастики представляють численні, зафіксовані в різних мовах, як правило, двокомпонентні, визначальні поєднання, які Е.Отін відносить до топонімічних перифраз. У них обидва компоненти пов'язано з топонімією: одне є головним словом-топонімом, а інше є або географічним терміном, або відтопонімним визначенням. Наприклад, в словнику Е.Отіна зафіксовані наступні топонімічні перифрази з компонентом Афіни: Волинські **Афіни** (р. Острог), південноросійські Афіни (м. Харків), сибірські Афіни (м. Томськ), північні Афіни (м. Едінбург), американські Афіни (м. Бостон), Афіни Германії (м. Мюнхен), лівонські Афіни – (р. Тарту), чорноморські Афіни (м. Одеса). і ін. У іншому місці того ж словника зафіксовані російські **Афіни**.

Ще однією структурною основою для топонімічних перифраз стали офіційні топоніми, призначення форми яких – за рахунок уточнення відрізнати однойменні, але такі, що знаходяться в різних місцях об'єкти типу Ростов (Великий) і **Ростов-на Дону**. По цій моделі створені топонімічні перифрази **Вавілон-на-Гудзоне** (м. Нью-Йорк), **Вавілон на Сіні** (м. Париж) і т.д. У переважній більшості випадків подібного роду топонімічні перифрази є окказіональними індивідуально-авторськими утвореннями. Не дивлячись на це, вони мають величезне значення для розвитку мови з двох причин. По-перше, вони підтримують інтерес носіїв мови до подібного роду мовленнєвої творчості, а по-друге, є важливим джерелом поповнення лексики і фразеології мови у всіх випадках, коли вдале окказіональне утворення стає надбанням мови. Добре відомий носіям російськомовної культури приклад – знамениті **Нью-васюки** И.Ильфа і Е.Петрова.

У американському варіанті англійської мови також поширені подібні словосполучення експресивно-оцінного характеру. Так, ряд штатів США (Західна Вірджинія, Колорадо, Мен, Нью-хампшир (Гемпшир) (New Hampshire), Нью-Джерсі) мають прозвання **Zwitzerland of America** – ‘Американська Швейцарія’. Найбільший молодіжний курорт США – Fort Lauderdale називають **Venice of America** – Американська Венеція.

Зв'язок топонімів з культурою і історією веде до того, що інформація, пов'язана з подіями, що відбуваються в даному місці, закріплюється за ім'ям і включається в його смислову сферу, стає компонентом семантики. На думку І.Ратникової, що відносить okazionalni топонімні перифрази типу **південноросійський Гонконг** (м. Одеса) до топонімичних метафор, в основі задуму топонімної метафори лежить намір передати думку з приводу якої-небудь ситуації в зв'язку або через оцінку якогось топоса..У таких випадках в семантичній структурі топонімів активізуються конотеми, що посилають, з одного боку, або до внутрішньої форми імені, або до його зовнішніх (фоносимволічних властивостей, а з іншої – до різного роду властивостям топооб'єкта, або до подій пов'язаним з названим місцем. Такі, наприклад, різні вторинні утворення, пов'язані з онімом *Уотергейт* [**Уотергейт-2, Новий Уотергейт, посмертний Уотергейт Франсуа Міттерана, Уотергейт-біс Сеульський Уотергейт, газовий Уотергейт П. Лазоренко** (вживання у функції хрононімів); новоутворення з кореневою морфемою –гейт, що перетворилася в багатьох мовах в суфіксоїд (**Джонсонгейт, Ірангейт, Картергейт, Маріупольгейт і ін.**)]; [Отін 2004: 231], топоніми метафори і перифрази, у фокусі яких функціонують топоніми *Чорнобиль* (**потенційний Чорнобиль, підводний Чорнобиль, політичний Чорнобиль, Чорнобиль духоўны**); *Нюрнберг* (**віртуальний Нюрнберг, чеченський Нюрнберг і ін.**) [Ратникова 2001: 535].

Можна привести безліч прикладів утворення вторинних топонімів або відтопонімних номінацій на основі метафори або метонімії, коли певні риси одного географічного об'єкту (як правило, широко відомого в національній або світовій культурі) по схожості або аналогії зв'язувалися носіями мови з іншим об'єктом, що знаходиться в ареалі даної етнокультурної спільності. Причому зв'язок з топонімом, що породжує, міг з часом значною мірою ослаблятися, чим визначалася потенційна можливість онімогенеза за апелятивуючим типом. Е.С. Отін в «Словнику конотативних власних імен», окрім основного, відзначає два стани власного імені Швейцарія: 1) перетворення на узуальний інтерлінгвальний конотативний топонім із значенням ‘Місцевість з красивими пейзажами (частіше гориста, горбиста), з кліматом, сприятливим для відпочинку і лікування’ і 2) перетворення на топонім, що утворився завдяки вторинній топонімізації структурно тотожного конотативного географічного імені

[Отін 2004: 543]. У першому стані даний конотативний топонім, за спостереженнями ученого, нерідко, як і в приведених вище прикладах, має відтопонімні визначення, що уточнюють географічне положення «Швейцарії». У «Словнику.» відмічені: Донська *Швейцарія*; Віфінія – Швейцарія *Малої Азії*; Підмосковна *Швейцарія* [Отін 2004: 390, 391]. Можна додати не відмічений Е.Отіним варіант Донецька *Швейцарія* – що широко уживається жителями Донбасу назва місцевості, офіційно іменованою Святогорськ (те ж, що у Чехова – Донська Швейцарія).

У топонімії США, окрім штатів, прізвиська-перифрази зазвичай мають і найбільші міста. На основі механізму метафори (ширше – в результаті зіставлення об'єктів іменування за якою-небудь ознакою) побудовані наступні прозвання: Бостон – *Athens of America* (*Athens of the New World*) ‘Афіни Америки (Афіни Нового Света)’; Anchorage – *the Chicago of the North*; Cincinnati – *America's Paris*, те ж прозвання (американський Париж) у Нового Орлеана; Лоуелл – *the Manchester of America* ‘манчестер Америки’ (у значенні ‘Центр текстильної промисловості’); Х'юстон – *Chicago of the South* – ‘Чикаго Півдня’; Birmingham – *the Pittsburgh of the South* ‘Піттсбург Півдні’ (у значенні ‘Центр металообробної промисловості’) [Томахин 1999: 576].

В ході вдосконалення образної сфери мови і розвитку мови найбільш вдалі прийоми створення естетичного ефекту стають прикладом для наслідування і запозичення. Представляє інтерес вивчення мотивації таких переносних іменувань. Воно важливе, перш за все, для історії мови, оскільки досить часто мотиви перенесення в порівняно короткий термін забуваються. З іншого боку, знання того, як працюють різні механізми породження мови у поєднанні з дослідженням шляхів узуалізації творчих знахідок повинно сприяти проникненню в “лабораторію мови”.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Калинин 1999 – Калинин В.М. Поэтика онима. – Донецк: Юго-Восток, 1999. – 408 с.
2. Томахин 1982 – Томахин Г.Д. Америка через американизмы. – М.: Высшая школа, 1982. – 256 с.
3. Томахин 1999 – Томахин Г.Д. США. Лингвострановедческий словарь. – М.: Русский язык, 1999. – 576 с.
4. Отин 2004 – Отин Е.С. Словарь коннотативных собственных имен. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2004. – 412 с.
5. Марк Твен 1960 – Марк Твен Том Сойер за границей // Собрание сочинений в 12 томах / Под общей редакцией А.А. Елистратовой, М.О. Мендельсона, А.И. Старцева. – М.: ГИХЛ, 1960. – Т.7. – С. 221-311.
6. Канна 2005 – Канна В.Ю. Хронографический аспект функционирования топонимов // Традиційне і нове у вивченні власних

імен. Тези доповідей міжнародної ономастичної конференції. 13-16 жовтня 2005 р. – Донецьк – Горлівка – Святогірськ, 2005. – С.165-168.

SAMMURY

Some conditions of functioning of toponymic vocabulary in everyday and artistic speech which lead to development of connotative co-meanings are considered. Some linguistic mechanisms of their formation are shown. Attention is paid to the difference in usual and individual author's approach to proper name as the means of figurativeness.

81.055.1

Юлія Кутна

ДОСЛІДЖЕННЯ НАРОДНИХ КАЗОК У СВІТЛІ ТЕОРІЇ НАРАТИВНОГО ДИСКУРСУ

У статті йдеться про перспективи застосування понять, розроблених теоретиками нарративного дискурсу, в дослідженні народних казок. Висвітлюється багатогранність поняття нарративу з фокусом на його застосуванні в мовознавстві. Наголошується на необхідності розширення рамок традиційних лінгвістичних досліджень за рахунок нових підходів. Розглядається доцільність використання під час лінгвостилістичного аналізу народних казок таких понять та категорій як усний нарратив, наратор, спосіб, голос, наратор, стійкі нарративні структури, лінгвокультура.

Мова народних казок часто ставала об'єктом досліджень вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Проте, дослідження закономірностей лінгвостилістичної організації народної казки лишаються актуальними, зважаючи на розробку нових підходів до аналізу традиційних нарративів у сучасній філологічній науці.

Поняття “нарративу” використовується в лінгвістиці, літературознавстві, семіотиці, соціології та інших дисциплінах (Е. Бенвеніст, Р. Барт, А. Греймас, Ж. Курте, В. Лабов тощо). Цікаво простежити, як розвинулося вчення про нарратив у царині мовознавства. Сучасна наука про мову характеризується своєрідним поділом на два поля, що мають різні об'єкти та предмети вивчення. Традиційне мовознавство вбачає своїм завданням опис та вивчення мовної структури. А відгалуження науки, що дістало назву антропоцентричної, або комунікативної лінгвістики, в центр уваги ставить мовну особистість.

Розвиток антропоцентричної лінгвістики збігся з так званим дискурсивним переворотом у гуманітарних науках. А синтез дискурсивної й антропоцентричної лінгвістик дозволяє дослідити, як людина реалізує себе в текстовій діяльності, при цьому до аналізу залучаються дані різних галузей знання про людину й суспільство. В результаті відбувається перенесення акцентів «з мови як системи й тексту як одиниці мови на